

Suveilmad sügiskuul ajasid puud ja lilled õide

Autor

Ain Kallis

Suvised soojakraadid tekitasid septembris looduses suurt segadusest. Sügiskuu alguses õitses näiteks Viljandis sirel. Õites olid ka maasikad, õuna- ja pirnipuud ning kullerkupud.

«Esimesel septembril on alati ilus ilm! Ehk ütleks keegi, kes seal üleval ilma reguleerib?» küsis tarkusepäeval koolijuht Lauri Leesi. Eks seda ole märganud teisedki. Juba augusti keskel tavatses mu keskmine poeg prognoosida: «Pane tähele, nii kui kool algab, läheb ilm ilusaks!»

Mõnikord ei ole sügiskuu algus lihtsalt kaunis, vaid ka lõunamaiselt palav. Näiteks 1992. aastal jagus sooja 28 - 30 °C.

Pikaajaline prognoos septembriks ☒ keskmisest veidi soojem ja kuivem ilm ☒ ei täitunud. Ametlik esimene sügiskuu oli ootamatult väga soe ja kuiv. Palavamat septembrit on Tartumaal olnud pärast 1866. aastat vaid neli korda (rekordiks 1934. aasta september ja 14,7 °C).

Kuulõpu kokkuvõtteid tehes sedastasid meteoroloogia ja hüdroloogia instituudi klimatoloogid, et kogu riigi keskmine õhutemperatuur oli 13 °C ehk 2,3 kraadi võrra normist kõrgem.

Merevesi polnud just supluseks paras, kuid hoidis siiski saarte õhku soojana (Vilsandil 15,2 °C), palju jahedam oli kirdes (Jõhvist Jõgevani 12,3 °C). Öökülmad hakkasid näpistama alles 17. kuupäevast, kui Põhja-Eestis paukus pikne ning maa oli rahest valge.

Loodus paistis olevat omadega sassis: sookured pakkisid kohvleid juba esimesel kümmepäevakul, kuigi puud olid rohelised, aedades kukkusid kohati õitsema isegi õunapuud ja maasikad, niitudel kullerkupud!

Lisaks suutis september üllatada kuivusega. Lapsest saati olen seda kuud seostanud ebameeldiva mudase kartulivõtuga, nüüd oli maad kuivuse tõttu raske kaevata. Esimesel dekaadil ei sadanud pea kuskil, tõsisem vihm saabus alles 12. septembril.

Teine kümmepäevak oli aga kohati isegi sajusem keskmisest.

Kui klimatoloogid rehkendasid Eesti vihmakogused kokku, selgus, et keskmiselt sai riik vett juurde 29 mm ehk 39 protsenti normist. Ristna ja Vilsandi jäid päris kuivale (vastavalt 3 ja 7 mm), korralikumalt sai kastetud Türi (43 mm) ning Tõravere (42 mm).

Kuigi Vilsandi nägi möödunud kuul vähe vett, rasis teda tihti marutuul. 14. septembri õhtul lendasid Pärnus puuoksad, paljudele tuletas see meelde jaanuariuputuse õudust.

Kokkuvõtteks võib tõdeda, et sel aastal vedas septembris mitte ainult vanahärradel, sest paarituul aastail on eriline suvi vanadaamid, vaid kõigil kaasmaalastel: kalendrisuvi lõppes juba nädalad tagasi,

klimatoloogiline sügis ei taha aga kuidagi saabuda! Sügiseks loevad ilmatargad teatavasti aega, kui ööpäeva keskmine õhutemperatuur langeb püsivalt alla 12 °C.

Kui saaks oktoobriks ilma valida!

Oktoober on valimiste kuu: rahvas valib endi seast parimad pojad ja tütreid volikogudesse. Ja kui elu paremaks ei lähe, pole midagi parata - ise valisime.

Siiski on üks, keda kõik tahaks valida, kuid ei saa, sest too on määratud kõrgemalt või kaugemalt (nagu Vene ajal) - nimelt ILM.

Aga miks toimuvad valimised just oktoobris või märtsis? Põhiline põhjus olevat ilmas. Maatööd pea lõpul, linnas pole ka midagi eriti teha, sest ilmad kipuvad ikka nirud olema. Nii et jalutuskäik urni juurde oleks igati konti mööda.

Kurjad keeled lisavad: valimisperiodidel jätkub ka küllalt pori vastaste pildumiseks.

Kas ka tänavu? Vist mitte: soe ja kuiv aeg paistab jätkuvat. Märjemaks peaks minema alles kuu teisel poolel.